

Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В.Н.Ярцева. – М.: Советская энциклопедия, 1990. – 685 с.

Сидорова 2012: Сидорова Т. А. Когнитивный аспект традиционных проблем словообразования и морфемики / Т.А. Сидорова. – Архангельск, 2012. – 480 с.

Торопцев 1980: Торопцев И.С. Словопроизводственная модель / И.С. Торопцев. – Воронеж: Изд-во Воронежского ун-та, 1980. – 148 с.

Языковая номинация (Общие вопросы). – М.: Наука, 1977. – 358 с.

Языковая номинация (Виды наименований). – М.: Наука, 1977. – 358 с.

Rozwadowski 1960: Rozwadowski J. Wybór pism: Językoznawstwo ogólne / J. Rozwadowski. – Warszawa, 1960. – Т.3. – 265 s.

Dokulil 1962: Dokulil M. Tvoření slov v češtině: teorie odvozování slov / Miloš Dokulil. – Praha: Nakl. Českosl. akad. věd, 1962. – 264 s.

В статье анализируется история моделирования процесса образования производного слова в дериватологии. Освещено применение модели в словообразовании на начальном этапе развития дериватологии. Определена специфика образования слова при логико-номинативном подходе к словообразованию. Рассмотрена модель деривации лексических единиц на синтаксической основе. Очерчены особенности моделирования словообразовательного акта в лингвокогнитологическом измерении.

Ключевые слова: модель, метод моделирования, словообразовательный аспект, дериватология, мутация, модификация, транспозиция, лингвокогнитологический аспект.

The article analyzes the modeling history of the formation of derivative in derivatology. It also deals with the use of models in word formation in the initial stage of derivatology. The specificity of the model for making word according to logical nominative approach to word formation has been determined. The model derivation of lexical units on syntactic basis has been examined. The peculiarities of word formation act modeling in lingvo-cognitive dimension have been traced.

Key words: model, modeling method, word formation act, derivatology, mutation, modification, transposition, lingvo-cognitive aspect.

Надійшла до редакції 12 січня 2016 року.

Олена Олексенко

УДК 811.161.2'373.61 - 139

ПРОПОЗИЦІЙНИЙ АНАЛІЗ ЯК МЕТОД МОДЕЛЮВАННЯ СЛОВОТВІРНОГО ГНІЗДА

*Розглянуто можливість когнітивного моделювання гнізда спільнокореневих слів як дериваційного цілого, що вибудовується за загальними законами категоризації світу. Проаналізовано низку словотвірних гнізд як цілісних структур з фреймово-семантичною пропозиційною організацією, базовими словами яких стали неозапозичення. З'ясовано пропозиційні чинники розбудови тем словотвірного гнізда з ядром **медіа** і семантичні ролі в нових гніздах з ядрами **айфон**, **флешмоб**, **фейсбук**.*

Ключові слова: словотвірне гніздо, когнітивне моделювання, пропозиційні позиції, неозапозичення, словотвірна активність.

Досліджуючи динамічні процеси в розвитку мовної картини світу, лінгвісти констатують, що нові слова завжди виконують певне «соціальне замовлення»: одні з них позначають нові реалії, поняття, явища, другі – «доповнюють уже наявні лексичні об'єднання, займаючи в їхньому складі ніби вже наготовлені для них місця» [Клименко 2008: 4], таким чином, вони пропозиційно прогнозовані, їхня функціональна роль у моделюванні структури знань про позначене наперед визначена, відповідні теми відкриті для заповнення, бо вони відображають загальні тенденції категоризації світу. Звичайно, при цьому не слід забувати про критерій доцільності появи нового слова, про його фонетичну здатність до «вживлення» в нашу мову і про відповідність ustalеним нормам української мови.

Семантичні й словотвірні інновації – чи не найпоширеніший об'єкт сучасних мовознавчих досліджень. Вони здійснюються в ракурсі різних наукових парадигм: ономаціологічної, когнітивної, концептологічної, комунікативної і в її межах прагмалінгвістичної та аксіологічної, функціонально-граматичної. Визначальними для дослідників новотворів є роботи К.Г. Городенської, О.А. Земської, Є.А. Карпіловської, Л.П. Кислюк, Н.Ф. Клименко, Ж.В. Колоїз, А.М. Нелюби, В.П. Олексенка, О.А. Стишова, О.О. Тараненка та ін., у яких окреслено основні словотвірні категорії, розглянуто шляхи і засоби оновлення словника мови, вивчено явища економії в процесі словотвірної номінації, окреслено внутрішньо- та зовнішньомовні чинники, що сприяють актуалізації низки словотвірних типів та моделей з огляду на їхні системно-нормотворчі тенденції, вивчено потенційні можливості українського словотвору.

Неабиякою допомогою дериватологам слугують словники нових слів, укладені Г.М. Віняр, Г.М. Вокальчук, Ж.В. Колоїз, Д.В. Мазурик, А.М. Нелюбою.

В останні роки все більшої ваги в дослідженні дериваційних процесів у мові набувають методи когнітивної лінгвістики, зокрема метод пропозиційно-фреймового моделювання, який застосовують для вивчення словотвірних типів, моделей, способів словотворення, гнізд спільнокореневих слів, типів номінації (роботи Л.А. Араєвої, Т.В. Жукової, В.В. Калько, М.С. Косиревої, Г.В. Кочерги, О.Ю. Крючкової, О.С. Кубрякової, М.А. Осадчого, О.М. Позднякової, О.О. Селіванової, М.М. Яценецької, Г.А. Ярмоленко та ін.).

Окреслюючи завдання когнітивного словотвору, О.С. Кубрякова наголосила на необхідності переосмислення низки традиційних проблем словотвору, зокрема таких, як моделювання похідності в ономасіологічному аспекті, синхронна реконструкція словотвірного акту, функція і форми участі словотвірних явищ у мисленнєво-мовленнєвій та комунікативній діяльності. «Саме здатність похідного слова об'єктивувати пропозиційні структури і потім слугувати їхньому простому угадуванню, здатність бути такою одиницею номінації, яка зручна для упаковки інформації й використання її в мовленнєвій діяльності, й характеризує слово як особливу когнітивно-дискурсивну структуру. Потрапляючи до розряду одиниць, що означають однакові пропозиційні структури, а отже, й однакові ситуації об'єкта, процесу чи ознаки, похідне слово стає таким чином об'єктом когнітивної семантики» [Кубрякова 1988: 144].

З оперттям на пропозицію і фрейм як форманти когнітивної системності мовних явищ лінгвісти досліджують передусім словотвірні типи (Л.А. Араєва, Т.В. Жукова, А.В. Проскуріна, Т.В. Ковальова). Їх розглядають як ментально-мовні категорії, що беруть участь у системній організації мови, у вербалізації сфер концептуальної картини світу.

Когнітивне підґрунтя творення аналітичних дериватів дало можливість В.В. Калько, Л.Б. Гаращенко з'ясувати закономірності мотивації складених термінів у проекції на концептуальну організацію відповідної сфери знань у свідомості фахівців.

Попри розробленість методики пропозиційного аналізу, словотвірні гнізда в когнітивному аспекті досліджені незначною мірою. В основному в роботах дериватологів декларуються лексико-семантичний, структурно-словотвірний і функціонально-категорійний підходи чи їхнє поєднання, які, безумовно, мають високу наукову цінність, однак з огляду на перспективність розробки загальної методології когнітивного моделювання словотвірної системи вважаємо **актуальним** вивчення когнітивного моделювання гнізда як дериваційного цілого, що віддзеркалює загальні закони категоризації світу.

Предметом аналізу в цій статті стали словотвірні гнізда, ядром яких слугують іншомовні запозичення, що увійшли в українську мову в останні десятиліття (неозапозичення), як цілісні макроструктури з фреймово-семантичною пропозиційною організацією.

Мета дослідження – з'ясувати пропозиційні чинники розбудови словотвірного гнізда і встановити когнітивно-ономасіологічні закономірності виникнення дериватів як складників цілого.

Поповнення лексики та інвентаря словотвірних засобів за рахунок запозичень з інших мов детально описано в низці робіт українських мовознавців, серед яких чільне місце займають праці Є.А. Карпіловської, Л.П. Кислюк, Н.Ф. Клименко, О.О. Тараненка.

Зокрема Н.Ф. Клименко і Л.П. Кислюк зазначають, що запозичення поступово засвоюються засобами мовної системи, проходячи шлях від okazіональних використань до повноправного елемента мови-рецептора. «Важливим показником освоєння є виявлення чужомовною одиницею синтагматичних та парадигматичних зв'язків, входження у словотвірні процеси тощо» [Клименко 2008: 232], тобто зростання їхнього функціонального потенціалу як показника його системної мовної підтримки [Там само]. Тому вважаємо за необхідне враховувати для аналізу не тільки іншомовні слова та їхні похідні, засвідчені авторитетними словниками і відображені в Морфемно-словотвірному фонді, а й словотвірні інновації, що з'являються в писемному мовленні ледь не щодня.

Отже, **матеріалом** дослідження послужили як словотвірні гнізда, мотивовані неозапозиченнями, що наведені в «Кореневому гніздовому словнику української мови» Є.А. Карпіловської, у монографії «Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі» Н.Ф. Клименко, Є.А. Карпіловської, Л.П. Кислюк, так і новітні деривати, зібрані А.М. Нелюбою і вміщені в словниках «Лексико-словотвірні інновації» за останні роки, та приклади із власної картотеки.

У цій статті розглядається словотвірне гніздо з базовим словом *media* (*мас-медіа*, *мас-медія*, *медія*) та дотично до теми словотвірні гнізда з ядром *Інтернет*, *піар*, *бізнес*, *флешмоб*, *айфон*, *фейсбук* як найбільш показові щодо реалізації свого функціонального потенціалу, це пов'язано з такими пропозиційними умовами, як суспільна затребуваність, комунікативна активність і адаптованість до системи української мови, що виявляється, передусім, у їхньому граматичному освоєнні.

Услід за О.Ю. Крючковою, розуміємо словотвірне гніздо як носія концептуальної інформації, як простір, що моделює дійсність за допомогою системи мотивувальних ознак, які корелюють між собою [Крючкова 2006: 17].

М.А. Осадчий стверджує, що «сам феномен гнізда породжений «сюжетним», «ситуативним» характером людського світобачення. У процесі своєї культурно-осмислювальної діяльності людина «зв'язує» світ, помічаючи й фіксує в ньому очевидні відношення між предметами» [Осадчий 2007: 5].

У процесі мовлення кожне слово встановлює з іншими спільнокореневими особливі рольові відношення. Повний опис таких потенційно-типових рольових зв'язків дозволяє уявити гніздо у вигляді комплексної ситуації, або фрейму – комплексного знання, що має форму стереотипної значущої ситуації. Одиницею

фреймового моделювання гнізда є пропозиція як схема елементарної ситуації. Модель же навзагал являє собою пропозиційну мережу [Осадчий 2007].

У науковій літературі кількість виділюваних пропозиційних позицій (семантичних ролей) коливається від 7 до 100. Причини такої неоднотайності О.О. Селіванова вбачає в розбіжності завдань, різному обсязі матеріалу дослідження та уведенні до складу ситуації комунікативних і модальних показників як семантичних відмінків [Селіванова 2008: 396]. Потреби нашого дослідження зумовили виокремлення таких пропозиційних позицій: суб'єкт дії, суб'єкт стану, предикат, об'єкт, інструмент як засіб дії, результат – ефект від дії, локус, конк'юктор – умовна одиниця, що символізує ситуацію в цілому.

Пропозиції об'єднуються в комплекси – теми. Це цілісні, самостійні, денотативно-подієві сфери в межах спільного фрейма. Темі утворюють систему фрейма.

Словотвірне гніздо з базовим компонентом *медіа (медія)*, або *мас-медіа*, *мас-медія* (тут і далі орфографічне оформлення наводимо за матеріалами словників і контекстами) становить одну із найрозгалуженіших і динамічних дериваційних структур із-поміж інших гнізд, розбудованих в українській мові з неозапозичень. Якщо в монографії «Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі» (2008 р.) автори зафіксували в цьому гнізді 53 похідні одиниці [Клименко 2008: 262-263], то в словнику А.М. Нелюби «Лексико-словотвірні інновації (2014)» [Нелюба 2014] ми нарахували ще 34 деривати, і це, безумовно, не вичерпує всі утворення останніх років. Натомість словотвірні гнізда з базовими компонентами *Інтернет*, *піар*, *бізнес*, наведені Н.Ф. Клименко і Л.П. Кислюк як приклади словотвірної активності цих слів, збільшилися незначною мірою: деривати словотвірного гнізда *Інтернет* – на 2 одиниці, *піар* – на 8 одиниць, *бізнес* – на 4 одиниці. Мовні джерела засвідчують зате розбудову словотвірних гнізд, ядром яких є неозапозичення, що тільки-но прийшли в українську мову, – *айфон*, *фейсбук*, *флешмоб* та ін., що пояснюється, передусім, екстралінгвальними чинниками – задоволенням номінативних потреб суспільства, у свою чергу пов'язаних із затребуваністю відповідних сигніфікативних і денотативних сфер.

Попри кількісну насиченість дериватами словотвірного гнізда з ядерним компонентом *медіа (медія)*, або *мас-медіа*, *мас-медія*, тематичний їх вияв репрезентований незначною мірою. Найбільш пропозиційно об'ємні теми – «Медіа – сфера діяльності», «Медіа – функціональне явище», «Медіа наділені певними рисами», «Існування медіа в просторі». Перш ніж перейти до визначення пропозицій цього словотвірного гнізда зазначимо, що деривати, утворені за категорійним різновидом пропозиційної мотивації, позбавлені здатності брати участь у формуванні фреймової семантики, вони не мають фреймового акценту, тому не формують пропозиційні позиції, адже категорійний різновид «передбачає дублювання когнітивної позиції мотиватора при транспозиційній похідності, конверсії, які опосередковують творення синтаксичних дериватів» [Селіванова 2008: 162]. Це стосується передусім відіменникових прикметників, що називають ознаку за відношенням до мотиватора (*медійний*, *мас-медійний*, *медіальний*) та віддієслівних іменників із семантикою предметної дії.

Оскільки переважна більшість дериватів, утворених від основи *медіа-*, є композитами, то їхня участь в утворенні фреймової цілісності потребує окремого коментаря. По-перше, наголосимо, що композити ми розглядаємо, як аргументовано довели Е. Бенвеніст, І.Р. Вихованець, Є.Л. Гінзбург, К.Г. Городенська, І.Г. Мирославський, «як формально-граматичну реалізацію семантичної структури речення» [Городенська 1988: 28], тобто композити за своїм внутрішнім синтаксисом являють собою, по суті, згорнуті пропозиції.

По-друге, як справедливо зауважує Н.Ф. Клименко, складні слова «ставлять дослідника перед непростим вибором віднесення лексем до певних гнізд» [Клименко 2014: 204], адже вони мають як мінімум дві основи, і яка з них пріоритетна, визначити часом важко. Практично у всіх аналізованих композитах основа *медіа-* є першою, що наводить на думку про її атрибутивну (неосновну) роль, однак застосування методу «розгортання» композита в синтаксичну конструкцію (речення) доводить, що відношення між її компонентами не зводяться до атрибутивно-предметних, як зазначено в деяких працях, вони значно різноманітніші, наприклад: *медіа-обстріл* – не медійний обстріл, а обстріл (у перен. знач.) за допомогою засобів медіа; *медіа-плеєр* – не медійний плеєр, а плеєр для користування засобами медіа; *медіа-істерія* – не медійна істерія, а істерія, влаштована в засобах медіа тощо. У яких би відношеннях підпорядкованості не були слова, чії основи утворюють композити, вони належать до повнозначної лексики і, на наш погляд, найбільш правильно розглядати їх у складі обох гнізд, куди вони входять як базові.

Тема «Медіа – сфера діяльності» складається з таких пропозицій:

«той, чия діяльність пов'язана з медіа, хто працює у сфері медіа» (*мас-медііст*, *медійник*, *медіа-експерт*, *медіа-юрист*, *медієпомічник*, *медієчиновник*, *медіаменеджер*);

«той, кому належить медіа» (*медіамагнат*, *медіапартнер*, *медіавласник*, *медіагосподар*);

«той, хто використовує медіа для своїх цілей» (*медіакілер*, *медіабосць*, *медіатітушка*, *медієстратег*, *медієнаполеончик*);

«сукупність осіб, які мають відношення до медіа» (*медіабомонд*, *медіаактив*, *медіаварта*).

Тема «Медіа – функціональне явище» формується такими пропозиціями:

«ефект від дії мас-медіа (їхніх засобів)» (*мас-продукція*, *медіа-продукція*, *медіа-істерія*, *медієпрофанація*);

«результат дії, процес, що спричинені медіа» (*медіа-обстріл*, *медіа-планування*, *медіа-операція*);

«те, що створене мас-медіа» (*медіа-індустрія*, *медіа-бізнес*, *медіа-холдинг*, *альянсмедіа*, *медіакорпорація*, *медієвласність*);

«артефакт, що служить для функціонування засобів медіа» (*медіа-плеєр*, *медіакнига*).

Тема «Існування медіа в просторі» має такі пропозиції:

«узагальнений локус існування, вираження медіа» (*медіа-дискурс, медіа-простір, медіа-життя, медіа-ринок, медіє-країна, медіє-ландшафт, медієприсутність*);

«конкретизоване місце дії медіа» (*медіє-майдан, медіа-клуб, медіа-трибуна, медіа-центр*);

«медіа має структуру (будову)» (*медіаорганізація, медіа-рада, медіа-структура, медіапрофспілка*).

Тема «Медіа характеризуються певними рисами» виявляється в пропозиціях:

«явища, пов'язані з вимогами медіа» (*медіа-ідеал, медіа-образ, медієграмотність, медієталант*);

«явища, що характеризують медіа» (*медієстетика, медіа-потенціал*);

«кількісний вияв медіа» (*медіабільність, медіаресурс*).

Таким чином, структура фрейма «Засоби масової інформації (медіа)», попри свій значний формальний вияв, тематично не багата, найбільше заповненими є пропозиційні позиції S (суб'єкта дії і стану), L (локуса), O (об'єкта) та A (атрибута). Причому місце предиката не зайняте, він імпліцитний, формально не виражений, ситуацію в цілому символізує умовна одиниця K (конк'юктор), яка заміщає предикати *становить, є, пов'язаний з, спричинений, створений, належить, використовує, виявляє, характеризується* тощо.

Незайнятість пропозиційних позицій особливо виразно виявляється в словотвірних гніздах, основу яких складають свіжі запозичення. Наприклад, як фіксує останній словник А. М. Нелюби [Нелюба 2014], у словотвірному гнізді з базовим компонентом *айфон* – «серія смартфонів, розроблена корпорацією Apple», заповненими виявилися тільки позиції предиката (*айфонізувати – айфонізація*), суб'єкта стану (*айфонолюб*), атрибута (*айфонний*); у словотвірному гнізді з базовим компонентом *флешмоб* – «заздалегідь спланована акція в громадському місці з метою вразити уяву, привернути увагу людей» – позиції суб'єкта дії (*флешмобівець*), суб'єкта стану (*флешмоболоб*), непрямого об'єкта (*флешмобоманія*); у словотвірному гнізді з основою *фейсбук* – «одна з найбільших соціальних мереж у світі» – суб'єкта стану (*фейсбукер, фейсбукець, фейсбучанин*). Такі словотвірні гнізда готові до розбудови, бо їхні потенційні можливості підкріплені суспільними потребами в номінації нових понять, хоча бажано було б задовольняти такі потреби власними ресурсами мови.

Отже, гніздо спільнокореневих слів – це динамічна структура, компоненти якої нерівномірно заповнюють поле стереотипних сценаріїв носія мови і мають неоднакову потенційну пріоритетність актуалізації в мовленнєвій і мисленнєвій діяльності людини.

Література

- Араева 2009: Араева Л.А. Словообразовательный тип / Л.А. Араева. – Кемерово : Либроком, 2009. – 272 с.
- Гиздатов 1997: Гиздатов Г.Г. Когнитивные модели в речевой деятельности / Г.Г. Гиздатов. – Алматы : Гылым, 1997. – 176 с.
- Городенська 1988: Городенська К.Г. Структура складних іменників у контексті семантичного синтаксису / К.Г. Городенська // Мовознавство. – 1988. – № 3. – С. 27 – 34.
- Клименко 2008: Клименко Н.Ф., Карпіловська Є.А., Кислюк Л.П. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі: [монографія]. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2008. – 336 с.
- Клименко 2014: Клименко Н.Ф. Вибрані праці / Упоряд. Є.А. Карпіловська, О.Д. Пономарів, А.О. Савенко. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2014. – 728 с.
- Косырева 2008: Косырева М.С. Категории пропозиционального как предтеча и основа фреймового моделирования в дериватологии / М.С. Косырева // Современные проблемы науки и образования. – 2008. – № 6. – С. 169 – 172.
- Крючкова 2006: Крючкова О.Ю. Коммуникативная обусловленность словообразовательных процессов / О.Ю. Крючкова // Вестник ТГПУ. – 2006. – Выпуск 5 (56). Серия: Гуманитарные науки (филология). – С. 16 – 20.
- Кубрякова 1988: Кубрякова Е.С. Роль словообразования в формировании языковой картины мира / Е.С. Кубрякова // Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира / Отв. ред.: Б.А. Серебренников. – М., 1988. – С. 141 – 172.
- Нелюба 2014: Нелюба А., Редько Є. Лексико-словотвірні інновації (2014). Словник / А. Нелюба, Є. Редько. – Х. : Харківське історико-філологічне товариство, 2015. – 220 с.
- Осадчий 2007: Осадчий М.А. Пропозиционально-фреймовое моделирование гнезда однокоренных слов (на материале русских народных говоров): автореф. дис. ... канд. филол.наук: 10.02.01 / М.А. Осадчий; Кемеровский государственный ун-т. – Кемерово, 2007. – 24 с.
- Селіванова 1996: Селіванова О.О. Складне слово: мовні моделі світу. – Черкаси : ЦНТІ, 1996. – 297 с.
- Селіванова 2008: Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: [підручник] / О.О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2008. – 712 с.
- Тараненко 2015: Тараненко О.О. Актуалізовані моделі в системі словотворення сучасної української мови (кінець ХХ – початок ХХІ ст.): [монографія] / О.О. Тараненко. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2015. – 248 с.
- Янценецкая 1992: Янценецкая М.Н. Пропозициональный аспект словообразования (обзор работ сибирских дериватологов) / М.Н. Янценецкая // Актуальные направления региональной лингвистики и истории Сибири. – Кемерово, 1992. – С. 4 – 33.

*Рассмотрена возможность когнитивного моделирования гнезда однокоренных слов как деривационного целого, образующегося по общим законам категоризации мира. Рассмотрен ряд словообразовательных гнезд как целостных структур с фреймово-семантической пропозиционной организацией, базовыми словами которых стали неозаимствования. Определены пропозиционные позиции словообразовательного гнезда с ядром **медиа** и семантические роли в структуре новых гнезд с ядрами **айфон, флешмоб, фейсбук**.*

Ключевые слова: словообразовательное гнездо, когнитивное моделирование, пропозиционные позиции, неозаимствования, словообразовательная активность.

*The article presents the view on the possibility of cognitive modeling of a family of derived words as derivational integer that is created in accord with common laws of the world categorization. The analysis of a variety of families of derived words has been made where these families are considered as undivided structures with frame-semantic propositional organization with newly borrowed basic words. Also propositional reasons of building up the family of derived words with the nucleus **media** and semantic roles in new families with nuclei **I-phone, flesh mob, Facebook** have been clarified.*

Key words: a family of derived words, cognitive modeling, propositional positions, newly borrowed words, word building activity.

Надійшла до редакції 29 грудня 2015 року.

Володимир Олексенко

УДК 81'367.622

ІННОВАЦІЙНІ ІМЕННИКОВІ УТВОРЕННЯ З ПРЕФІКСОЇДАМИ КВАНТИТАТИВНО-ОЦІННОЇ СЕМАНТИКИ

У статті проаналізовано інноваційні субстантивні похідні одиниці (загальномовні та індивідуально-авторські) початку ХХІ сторіччя у мові ЗМІ, інтернет-видань та у словниках неологізмів сучасної української мови, утворені за допомогою препозитивних іншомовних елементів із кількісно-оцінним значенням.

Ключові слова: інновації, субстантивні похідні одиниці, кількісно-оцінне значення, препозитивний іншомовний елемент, формант, новотвір, композит.

Сучасний етап розвитку мовознавчої науки позначений тенденцією до збільшення інноваційних одиниць, що активно поповнюють лексичний склад української мови і є відображенням потреб соціуму.

Зміна стану й статусу української мови на початку ХХІ сторіччя сприяє активізації в ній інноваційних словотвірних процесів. Розвиток суспільства виявляється виразно й чітко в лексико-семантичному аспекті словотворення, зокрема в поповненні словотвірних типів новими похідними словами, в активізації тих чи тих семантичних розрядів лексики і твірних основ.

Характерним для мови цього періоду є інтенсифікація префіксації, що засвідчує зростання аглютинативності в лінгвальній практиці. Високою продуктивністю у творенні нових префіксальних лексем, на думку О. Стишова, вирізняються іншомовні, насамперед інтернаціональні префікси та префіксоїди. Активізується використання не лише тих словотвірних морфем, що мали високу продуктивність у попередні періоди розвитку української літературної мови (О. Муромцева, В. Русанівський, К. Городенська, А. Чернецька), у новітню добу (Г. Віняр, С. Соколова, К. Ленець, Т. Коць, О. Семенюк, Д. Мазурик), а й тих, які раніше мали обмежене використання.

Найбільшою неологічністю в українській мові, як і в більшості слов'янських, відзначаються іменники, оскільки саме вони виконують функцію називання предметів і понять дійсності. Метою пропонованої розвідки є аналіз субстантивних інновацій початку ХХІ сторіччя, утворених за допомогою препозитивних іншомовних компонентів із кількісно-оцінним значенням.

Джерелом фактичного матеріалу послуговували неологічні словники (А. Нелюба Лексико-словотвірні інновації. 2012 – 2013: Словник / А. Нелюба, Є. Редько [заг. ред. А. Нелюби]. – Х.: Харківське історико-філологічне товариство, 2014. – 172 с.; Словотворчість незалежної України. 1991 – 2011: Словник / Укл. А. Нелюба. – Х.: Харківське історико-філологічне товариство, 2012. – 608 с.); словопоказчик авторських неологізмів як додаток до монографії О. Стишова «Українська лексика кінця ХХ ст. (на матеріалі мови засобів масової інформації)» (К., 2005); Нові й актуалізовані слова та значення: Словникові матеріали (2002 – 2010) / Кер. проекту і відп. ред. О. Тищенко, авт. колектив: В. Балог, Н. Лозова, Л. Тименко, О. Тищенко. – К., 2010), матеріали інтернет-видань, а також приклади з картотеки автора.

У науковій літературі наголошено на тому, що у творенні слів з іншомовними препозитивними чи постпозитивними компонентами переважає спосіб складання. Слово- та основоскладання здатне точніше, повніше, економічне передати нові поняття, тому цей спосіб розвиває сьогодні високу дериваційну активність. Особливо це стосується творення інновацій із першим незмінним усіченим чи зв'язаним компонентом інтернаціонального походження.

Серед препозитивних елементів, що за останні півсторіччя набули значної словотвірної активності, виділяють групу префіксоїдів квантитативної семантики: **макро-, мікро-, максі-, міні-, моно-, мега-, мульти-**,